

Zygmunt Perz

"Le renouveau de la morale", S. Pincaers, Tournai 1964 : [recenzja]

Collectanea Theologica 37/2, 212-213

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ducha Świętego. Jest katolicki czyli po rosyjsku „soborny” gdyż stanowi pełność rodzaju ludzkiego rozproszonego po świecie a zebranego w Kościele; jest apostołski, gdyż pochodzi od apostołów i hierarchiczna jego struktura zbudowana jest na wzór apostołski. Nie podobna streścić całego opisu, w którym autor roztacza przed oczyma czytelnika wielkie i w znacznej mierze nieznane bogactwa eklezjologii chrześcijańskiego Wschodu.

Sledząc równocześnie rozwój nauki o Kościele na Zachodzie począwszy od Bellarmina skończywszy na Konstytucji „*Lumen Gentium*” autor dochodzi do pocieszającego wniosku, że uzgodnienie nauki o Kościele z wyjątkiem zagadnienia papieństwa stało się faktem dokonany (s. 168—169).

Pozostaje kluczowy problem prymatu i nieomyślności papieskiej. Autor przytacza liczne świadectwa, w których począwszy od III wieku, prymat jest uznawany i wykonywany także wobec Kościoła wschodnich. Ubolewa on przy tym, że w ciągu następných wieków rola biskupa rzymskiego ugruntowana w Piśmie św. i Tradycji przybrała formy coraz to bardziej zbliżone do jurydyzmu rzymskiego i świeckiego panowania. Pragnie, by ewolucja pojęcia prymatu szła nie w kierunku zwiększenia panowania, ale większej służby, opieki, ojcostwa duchowego, zapewnienia jedności i jej zewnętrznego wyrazu. Nieomyślność papieska mogła by również przybrać formy bardziej możliwe do przyjęcia dla Wschodu przez uzupełnienie formuły „*ex sese non ex consensu Ecclesiae*” wskazaniem więzów łączących papieża w jego nieomyślnych orzeczeniach z całym episkopatem. Trudno wchodzić w szczegółową dyskusję tych skomplikowanych problemów, wydaje się jednak, że sugestie autora nacechowane są dużym zrozumieniem stanowiska Kościoła rzymskokatolickiego i nie wychodzą poza rzeczywiste możliwości, które kryje w sobie rozwój dogmatu także i w tej dziedzinie.

Katolickiego czytelnika książki znającego nieco problemy wschodnie musi zadziwić fakt, że teolog prawosławny widzi tak wielkie możliwości przezwyciężenia różnic teologicznych, a w dalszej perspektywie jedności katolicko-prawosławnej. Być może, że autor jest pod tym względem przesadnym optymistą i nie docenia całego rozmiaru trudności piętujących się na drodze do zjednoczenia. Czyż jednak optymizm nie jest w tej sprawie konieczny i czy nie byliśmy w ostatnich latach świadkami wydarzeń, których nie przewidzieli najwięksi optymiści?

KS. STEFAN MOYSA SJ. WARSZAWA

S. PINCAERS OP, *Le renouveau de la morale*, Tournai 1964, Casterman, s. 270.

Charakter publikacji określa ściślej podtytuł: „*Etudes pour une morale fidèle à ses sources et à sa mission présente*”. Jest ona prawie w całości zbiorem artykułów i rozpraw opublikowanych przez autora na łamach czasopism teologicznych. Wiąza się one nie tyle tematycznie, co ideą przewodnią zbioru — punktem widzenia odnowienia teologii moralnej.

W pierwszej części omawianego zbioru autor wskazuje na perspektywę i warunki odnowy: 1. Wykorzystanie osiągnięć współczesnej nauki i powrót do źródeł chrześcijańskich. 2. Uwzględnienie metody historycznej. 3. Zwrócenie uwagi na różnice, jakie istnieją między scholastycznym sposobem wyrażania się, a językiem potocznym. W tym celu autor charakteryzuje również teologię moralną ostatnich wieków, wspierającą się na pojęciu obowiązkowego, w porównaniu z klasycznym ujęciem św. Tomasza, które zdaniem Pincaersa można nazwać moralnością przyjaźni.

Studia teologiczne, które składają się na dwie pozostałe części publikacji, są właściwie praktycznym zastosowaniem przedstawionych poprzednio założeń odnowy w dziedzinie teologii moralnej, z szczególnym uwzględnieniem metody historycznej i zwróceniem uwagi na różnice w znaczeniu tych samych terminów dawniej a dziś.

Pod tym kątem widzenia autor podejmuje zawsze aktualne zagadnienie szczęścia, cnoty i źródeł moralności, zwłaszcza celu, jak również znaczenie terminu „spekulatywny”. Prawie połowę publikacji zajmują obszernie i ciekawe studium na temat nadziei.

Wydaje się, że zamierzeniem autora jest ukazanie możliwości odnowy teologii moralnej po linii tradycji tomistycznej przy wykorzystaniu metody historycznej w odczytaniu właściwej myśli etycznej św. Tomasza.

Omaiwana publikacja Pincaersa ukazuje czytelnikowi w sposób interesujący i zarazem przystępny współczesną problematykę teologiczno-moralną. Z uwagi zaś na jej inspirujące znamiona może przyczynić się do pobudzenia badań teologicznych w duchu odnowy teologii moralnej.

KS. ZYGMUNT PERZ SJ, WARSZAWA

R.-M. MOSSÉ-BASTIDE, *La liberté*, Paris 1966, Presses Universitaires de France, s. 122.

Monografia R.-M. Mossé-Bastide na temat wolności ukazała się w serii „Initiation Philosophique”, posiada więc charakter wprowadzenia do zagadnienia wolności. Chodzi w tym wypadku o wolność w znaczeniu wolności woli, a więc o zagadnienie zawsze aktualne i żywo dyskutowane. Autor naświetla problematykę wolności woli w oparciu o cytaty z dzieł wybitnych przedstawicieli filozofii nowożytnej, takich jak: Leibniz, Spinoza, Kant, Descartes, Bergson, Sartre i inni. Nie tylko analizuje ich poglądy, ale również wnikliwie ocenia. Przeprowadza krytykę determinizmu, wykazuje brak różnych systemów przemawiających za wolnością woli, wreszcie sam opowiada się po stronie jej wolności w duchu filozofii Jean Naberta. Można powiedzieć, że jest to teoria wolności o charakterze dynamiczno-progresywnym, zabarwiona irracjonalnie.

Opracowanie niewielkich rozmiarów, napisane żywo, posiada również tę zaletę, że w przystępny sposób roztacza przed czytelnikiem trudną problematykę z całym jej bogactwem i zarazem wdraża do filozoficznego myślenia. Uczy po prostu myśleć, myśleć poprawnie i krytycznie. Z punktu widzenia zaś życia moralnego oddziałuje mobilizująco na czytelnika.

KS. ZYGMUNT PERZ SJ, WARSZAWA